

Refugee
Rights

Turkey

Mülteci
Hakları

Merkezi

ACIL BİR İHTİYAÇ:
TÜRKİYE'DE İDARİ GÖZETİM ALTINA ALINAN
YABANCILARIN ALIKONULMA KOŞULLARININ
DENETİMİ

GÖRÜŞ NOTU

Ocak 2017

Giriş

Uluslararası koruma arayan kişiler de dâhil olmak üzere Türkiye'deki yabancıların alıkonulmaları uzun yıllar boyunca önemli sorun alanlarından birini oluşturdu. Gerek Anayasa gerekse de Türkiye'nin taraf olduğu çok sayıda uluslararası insan hakları belgesinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı konusundaki bu ciddi eksiklik, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ("AİHM") tarafından 22 Eylül 2009 tarihinde Abdolkhani ve Karimnia (Başvuru No: 30471/08) davasına ilişkin olarak verilen kararlar da teyit edildi. Dahası, AİHM, ilerleyen yıllarda, Türkiye'deki düzensiz göç kontrolü ve iltica alanındaki mevzuat ve uygulamaların temelden değiştirilmesi gerektiğini vurguladığı bu kararının ardından benzer nitelikteki pek çok diğer davada da¹, Abdolkhani ve Karimnia Türkiye davasında tespit ettiği soruna işaret ederek, Türkiye aleyhine ardı ardına ihlal kararları vermeye devam etti.

Ancak Türkiye'nin sığınma ve göç mevzuatını kapsamlı bir şekilde gözden geçirdiği reform süreci kapsamında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile birlikte Türkiye'deki yabancıların göç mevzuatı çerçevesinde alıkonulmaları nihayet somut bir hukuki zemine kavuşturuldu ve söz konusu uygulama, kanun tarafından 'idari gözetim' olarak tanımlandı.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda idari gözetim uygulamasına ilişkin AİHM içtihadıyla uyumlu haklara ve usul güvencelerine de önemli sayılabilecek ölçüde yer verildi. İdari gözetim kararının alınmasına temel teşkil edecek hususların sayılması, idari gözetim uygulamasına azami sürelerin getirilmesi, idari gözetim uygulamasının devamının gerekli olup olmadığının idari yollarla düzenli olarak denetlenmesi gerekliliği, idari gözetim uygulaması kapsamındaki tüm kararların tebliğ edilmesi zorunluluğu ve idari gözetimin sonlandırılması için yargı yoluna başvurma imkânı gibi konular sözü edilen bu hak ve güvenceler arasında yer aldı.

Ancak tüm bu olumlu gelişmelere rağmen, Türkiye'de idari gözetim altına alınan yabancılara sağlanan temel güvencelerde hala birtakım eksiklikler bulunuyor. Mülteci Hakları Merkezi, bu görüş notunda yukarıda sözü edilen sorunlardan yalnızca birine, Türkiye'deki yabancıların alıkonuldukları yerlerdeki maddi koşulların denetimindeki eksikliğe odaklanıyor. Bu görüş notunda inceleneceği üzere, Türkiye'deki yabancıların tutulma koşullarına ilişkin standartların kontrol ve denetimini sağlayacak özel nitelikte bir idari veya yargısal başvuru mekanizması bulunmuyor. Türkiye'deki idari gözetim yerlerinin sayıca giderek artıyor olması sözü edilen etkin denetim mekanizması sorununu daha da acil kılıyor.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamında İdari Gözetim Uygulaması

İnsan haklarına dayanan bir hukuk devleti olmanın gereği olarak Anayasa'nın 125. maddesi uyarınca herkesin, idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yoluna başvurma hakkı güvence altına alınmaktadır. Anayasa tarafından korunan hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkesin, iddia edilen ihlali gerçekleştirenin kimliğinden bağımsız olarak, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkı da Anayasa'nın 40'ncı maddesinde ifade edilen bir diğer temel haktır.

Bu hakkın kullanılmasının kolaylaştırılması amacıyla 2001 senesinde Anayasa'nın 40'ncı maddesinde bir düzenleme yapılmış ve devlete, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtme yükümlülüğü de getirilmiştir. Dolayısıyla da yalnızca idare değil, aynı zamanda tüm devlet makamları da ilgili kişilere başvurabilecekleri kanun yollarını, mercilerini ve sürelerini düzenleme ve belirtmekle mükelleftir.

Yukarıda anıldığı üzere 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, idari gözetim altına alınan kişilere, haklarında verilen idari gözetimin hukuka uygunluğunun denetlenmesi için hem idari hem de yargısal yollar tesis etmiş durumdadır. 6458 sayılı kanun kapsamında temel olarak iki tip idari gözetim öngörülmektedir: Sınır dışı etmek üzere idari gözetim ve uluslararası koruma başvuru sahiplerinin idari gözetimi.

Sınır dışı edilmek üzere idari gözetim altına alınan kişilerle ilgili temel düzenlemeler kanunun 57. maddesinde yer almaktadır. Bu maddede hangi gerekçelerle kişilerin sınır dışı etmek üzere idari gözetim altına alınabilecekleri sayılmış ve bu kapsamdaki idari gözetim uygulamasının her hâlükârda azami olarak 12 ay (6+6) olabileceği düzenlenmiştir. İdari gözetimin devamında bir zaruretin bulunup bulunmadığını idari olarak denetleme görevi, yine aynı madde uyarınca valiliklere verilmiştir. Valilikler, bu değerlendirmeyi her ay düzenli olarak yapmak, gerektiğinde 30 günlük süreyi beklememek ve zaruri görülmeyen hallerde idari gözetime derhal son verme yetki ve yükümlülüğüne sahip kılınmıştır. İdari gözetim, idari gözetimin uzatılması ve her ay düzenli olarak yapılması gereken değerlendirmelerin sonuçlarının, gerekçeleriyle birlikte, kişilere tebliği de zorunlu olup; kişinin avukat tarafından temsil edilmediği durumlarda, kendisine ya da yasal temsilcisine kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirme yapılması esastır.

Bu kapsamda tesis edilen yargısal denetim ise Sulh Ceza Hâkimi eliyle yapılmaktadır. 57. maddedeki düzenleme uyarınca kişiler, avukatları veya yasal temsilcileri, idari

gözetim uygulamasının her aşamasında, idari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimine başvurabilmektedir. Bu başvurunun 5 gün içinde incelenip sonuçlandırılması esas olup, verilen kararlar da kesindir. Her ne kadar 57. maddede sulh ceza hâkiminin kararında gerekçe olup olmamasına ilişkin bir düzenleme bulunmasa da Anayasa'nın 141. maddesinde belirtilen "bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır" ifadesinden ötürü kararın gerekçeli olması esastır. Başvurusu reddedilen kişi yeni koşulların ortaya çıkması durumunda tekrar sulh ceza hâkimine başvurabilir ya da böyle bir durum söz konusu değilse, kanun yolları tüketilmiş sayılacağından, Anayasa'nın 148. maddesi uyarınca bireysel başvuruları almaya yetkili kılınmış Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yapabilmektedir.

Uluslararası koruma başvurusu sahiplerinin idari gözetimi ise kanunun 68. maddesinde düzenlenmektedir. Bu maddede de benzer bir biçimde uluslararası koruma başvurusu sahiplerinin hangi hallerde idari gözetime alınabilecekleri belirtilmiş ve bu kişiler için idari gözetim süresinin üst sınırı 30 gün olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda tesis edilen idari denetim yolu, kararı alan makam, yani valilik tarafından, idari gözetimin her aşamasında sonlandırılabilmesi imkanındır. Aynı maddede yine benzer bir biçimde idari gözetim altına alınan uluslararası koruma başvurusu sahibine, idari gözetim kararı, gerekçesi ve süresini içerecek bir tebliğin yapılması öngörülmekte ve kişinin avukat tarafından temsil edilmediği hallerde, kendisinin ya da yasal temsilcisinin kararın sonucu ve itiraz usulleri hakkında bilgilendirilmesi öngörülmektedir. İdari gözetim altına alınan uluslararası koruma başvurusu sahiplerinin bu karara karşı başvurabilecekleri yargısal denetim ise, sınır dışı edilmek üzere idari gözetim altına alınan kişilerle aynıdır. Bir diğer ifadeyle, idari gözetim altına alınan uluslararası koruma başvurusu sahipleri de karara karşı sulh ceza hâkimine başvurabilmektedir. Bu başvurunun değerlendirilmesi, niteliği ve sonuçları da sınır dışı edilmek üzere idari gözetim altına kişiler ile aynıdır.

Özetle, aktarılan yasal düzenlemelerden görülebileceği üzere, kanunda gerek sınır dışı etmek üzere yapılan idari gözetim uygulamasına gerekse de uluslararası koruma başvurusu sahiplerinin idari gözetimine karşı tesis edilen idari ve yargısal mekanizmalar yalnızca idari gözetim kararlarının hukukiliğine ilişkindir. Halbuki, idari gözetim uygulamasının yapıldığı yerlerdeki alıkonulma koşullarına dair şikayetlere ilişkin idari ya da yargısal yolun tesis edilmesi ve bu yola dair sürelerle birlikte idari gözetim altına tutulan kişilere bildirilmesi de yukarıda anıldığı üzere Anayasa'nın 40. maddesinin getirdiği bir zorunluluktur.

Anayasa Mahkemesi ve K.A Başvurusu

İdari gözetim altında bulunan kişilerin tutuldukları yerlerdeki maddi koşullara ilişkin iddiaları değerlendirecek ve sonuca bağlayabilecek bir makamın eksikliği, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu öncesinde de sorun alanlarından birini oluşturuyordu. Nitekim 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin önüne gelen çok sayıda davada başvuru, alıkonulmalarının hukuka uygunluğunun yanı sıra alıkonulma koşullarına dair şikayetlerini de ileri sürmüştü.ⁱⁱ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de bu davaların azımsanmayacak bir bölümündeⁱⁱⁱ, alıkonulma yerlerindeki koşulların Sözleşme'nin işkence ve kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddesinde bahsi geçen kötü muamele eşiğine vardığı tespitinde bulunarak ihlal kararları verdi.

Anayasa Mahkemesi hem Anayasa'da hem de Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde güvence altına alınan hak ve özgürlükler için bireysel başvuruları kabul etmeye başlamasının ardından da Türkiye'de sığınma arayan kişilerin yaptıkları başvurular da dahil olmak üzere çok sayıda başvuru ve tedbir talebi aldı ve karara bağladı. Türkiye'deki yabancıların idari gözetim altında tutuldukları yerlerdeki maddi koşulların denetimindeki eksikliği ise ilk kez 2014/13044 başvuru numaralı K.A. Başvurusu ile Anayasa Mahkemesi'nin önüne getirildi.

Anayasa Mahkemesi, K.A. tarafından yapılan bu başvuruya ilişkin olarak 11 Kasım 2015 tarihinde oy birliğiyle verdiği kararında, Türkiye'deki göç yönetimi kapsamında idari gözetim altına alınan yabancılar için çağır açıcı olarak nitelendirilebilecek tespitlerde bulundu. İstanbul'da bulunan Kumkapı Geri Gönderme Merkezi'nde 8 ay 10 gün boyunca idari gözetim altında tutulan Suriye uyruklu K.A.'nın başvurusu neticesinde açılan davada başvuru K.A., Kumkapı Geri Gönderme Merkezi'nde idari gözetim altında tutulduğu süre içinde hakkındaki idari gözetim kararının kaldırılması için farklı tarihlerde ve toplam dört kez Sulh Ceza Hâkimliğine başvurmuş, bu başvurularının en az ikisinde tutulma koşullarının bedensel ve ruhsal yönden acı çekmesine neden olduğunu ifade etmiş; ancak bu itirazların tamamı reddedilmişti.

Anayasa Mahkemesi de başvuru hakkının Anayasa'nın 17. ve 19. maddelerinde "güvence altına alınan yaşam hakkı, işkence ve eziyet yasağı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ve bu haklarla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında" olduğunu belirterek değerlendirmesini de bu kapsamda gerçekleştirdi.

Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ilgili kararlarına atıfta bulunarak verdiği kararda, öncelikle ihlalin konusu olduğu iddia edilen hakkın, hem Anayasa'nın 17. maddesinde hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinde güvence altına alınan mutlak bir hak olduğunun altını çizdi. Anayasa Mahkemesi, kararında ayrıca bu mutlak hak açısından sağlanması gereken başvuru yolu olması gerektiğini ve bunun da etkililiğinden söz edebilmek için “devlet tarafından tazmin edici bir hukuk yoluna ilaveten bu tür muamelelerin tamamını süratle sona erdirecek etkili bir mekanizma kurulmasını gerektirdiğini” vurguladı.

Bu temel ilkeleri hatırlatan Anayasa Mahkemesi, somut olaya ilişkin olarak da 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında öngörülen düzenlemede “tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına uygunluğu açısından denetleme ve herhangi bir aykırılık tespiti durumunda koşulların düzeltilmesi veya tutulmanın sonlandırmasına imkân sağlayacak, tutulma koşullarının standartlarını belirleyen, bu koşulların kontrolünü, gözden geçirilmesini içeren özel nitelikte bir idari veya yargısal başvuru mekanizmasının öngörülmediğini” tespit etti. Bir diğer ifadeyle, iç hukuktaki en üst düzey mahkeme olan Anayasa Mahkemesi, K.A. Başvurusu vasıtasıyla ilk kez Türkiye'deki yabancıların tutulma koşullarının standartlarını ve bu koşulların kontrolünü ve denetimini sağlayacak özel nitelikte bir idari veya yargısal başvuru mekanizması bulunmadığına dikkat çekti. Verilen bu ihlalin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bağlamındaki karşılığı ise, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinin 13. maddeyle bağlantılı olarak ihlal edildiğidir.

Anayasa Mahkemesi'nin önüne ilerleyen tarihlerde de aynı iddiayla çok sayıda başvuru gelmiştir. Bu davalar sırasıyla F.A. ve M.A. Başvurusu^{iv}, A.V. ve Diğerleri Başvurusu^v, T.T. Başvurusu^{vi}, A.S. Başvurusu^{vii}, I.I. Başvurusu^{viii} ve I.S. ve Diğerleri Başvurusudur.^{ix} I.S. ve Diğerleri Başvurusunda ise başvurucular yine çoğunlukla Kumkapı Geri Gönderme Merkezi ile o dönem “Kabul ve Barınma Merkezi” olarak adlandırılan Adana Kabul ve Barınma Merkezi'nde tutulmuş; diğer davaların tamamında ise başvurucular çoğunlukla Kumkapı Geri Gönderme Merkezinde tutulmuşlardır.

Anayasa Mahkemesi, bu davalardan I.I. Başvurusu hakkında süre aşımı nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiş; ancak diğer tüm başvuruları esastan inceleyerek karara bağlamıştır. Mahkeme, esastan inceleyerek karara bağladığı bu davaların tamamında tutulma koşullarının insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele düzeyine vardığını değerlendirmiş ve Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, ayrıca, bu davaların tamamında K.A. Başvurusuna ilişkin olarak vermiş olduğu kararda tespit ettiği

hukuk yolu eksikliğini, yine K.A. kararına atıfta bulunarak, teyit etmiş ve 17. maddesinin ihlal edildiği iddiaları açısından Anayasa'nın 40. maddesinin zorunlu kıldığı etkili bir başvuru yolunun bulunmadığı ve dolayısıyla başvuru haklarının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

Anayasa Mahkemesi'nin tüm bu kararları, aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde de yankılarını bulmuştur. Nitekim 13 Eylül 2016 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yayımlanan altı kararda^x gözlemlenen olgu da bu yöndedir. Türkiye, tamamı Kumkapı Geri Gönderme Merkezi'nde tutulan ve tutulma koşulları ve denetimine ilişkin olarak K.A. başvurusu ve diğer başvurulardaki şikayetlere benzer iddiaları öne süren başvuru sahipleriyle dostane çözüm yoluna gitmiştir.

Sonuç

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre^{xi} bu bilgi notunun yayımlandığı tarih itibariyle Türkiye'de idari gözetim altına alınan yabancıların alıkonulduğu toplam 6780 kişi kapasiteli 19 geri gönderme merkezi bulunuyor. Bu merkezlerden Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri ve Kırklareli illerinde bulunan beşinin esasen Avrupa Birliği tarafından sağlanan kaynaklarla kurulan ve Türkiye'de koruma arayan kişilerin barındırılacakları Kabul ve Barınma Merkezleri olarak faaliyet göstermeleri öngörülüyordu. Ancak bu merkezler, Türkiye ve Avrupa Birliği arasındaki geri kabul anlaşması süreci ve bu sürece müteakip 29 Kasım 2015 tarihli Türkiye ve Avrupa Birliği Ortak Göç Eylem Planı çerçevesinde Avrupa Birliği'nin onayıyla geri gönderme merkezine dönüştürüldü. Yine Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre Kabul ve Barınma Merkezi olarak faaliyet göstermesi planlanan ve Van'da bulunan 750 kişilik altıncı merkezin de 2017 yılı içinde geri gönderme merkezi olarak faaliyete geçirilmesi planlanıyor.

Türkiye'de ayrıca 2017 senesi içinde Osmaniye, Aydın ve İstanbul'da olmak üzere toplam 6600 kişi kapasiteli 3 "konteyner tipi" geri gönderme merkezi ile 9 ilde daha toplam 3120 kişi kapasiteli geri gönderme merkezinin yapımının tamamlanması öngörülüyor. Bir diğer deyişle, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün resmi verilerine göre Türkiye'de 2017 yılı itibariyle toplam 17250 kişi kapasiteli 32 geri gönderme merkezinin faaliyet göstermesi bekleniyor.

Türkiye, tüm bu hususların yanı sıra, İşkencenin ve Gayriinsanî ya da Küçültücü Ceza Veya Muamelenin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'ne de 1989 yılından beri taraftır.

Mülteci Hakları Merkezi, Sözleşme'nin uygulanmasını düzenli ve özel amaçlı ziyaretler yapmak suretiyle incelemekle görevli kılınan Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi'nin ("CPT") de, sözleşmenin uygulanmasında taraf devletlere rehberlik edecek ve çalışmaları esnasında ortaya koyduğu standartların ("CPT Standartları") gözetilmesi, sözü edilen bu acil ihtiyacın karşılanmasında oldukça önemli bir rol oynayacağı kanaatindedir. Bu standartlara hem mevzuatın gözden geçirilmesi ve düzenlenmesinde hem de uygulamada riayet edilmesi, sorumlulukların yerine getirilmesi için elzemdir.

Türkiye, ayrıca Birleşmiş Milletler İşkence ve Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin Seçmeli Protokolü'ne de taraftır ve bu Protokol uyarınca "ulusal önleme mekanizması" tesis etme yükümlülüğü altındadır. Bu itibarla 20 Nisan 2016 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanmasıyla yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ("TİHEK") ihdas edilmiş ve önceleri Türkiye İnsan Hakları Kurumu'na verilen 'ulusal önleme mekanizması' rolü, bu kanunla birlikte TİHEK'e tevdi edilmiştir. Ancak 6701 sayılı Kanun ile öngörülen kurumun insan hakları ulusal kurumlarının bağımsızlıklarını güvence altına alan Paris İlkeleri ile uyumu konusunda ciddi soru işaretleri mevcuttur.^{xii} Dahası, TİHEK'in karar organı olarak görev yapacak İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun üyeleri henüz belirlenmemiştir ve dolayısıyla kurum fiilen bu görevi üstlenebilecek durumda değildir.

Mülteci Hakları Merkezi, idari gözetim uygulamasının her halükârda son çare olarak kullanılması gerektiği görüşündedir. Bu itibarla, Mülteci Hakları Merkezi, özellikle hassas durumda olan kişilerin idari gözetim altına alınmamasını savunmaktadır. Mülteci Hakları Merkezi, ayrıca, idari gözetime alternatif teşkil edilebilecek uygulamaların daha fazla çeşitlendirilerek yaygınlaştırılmasını ve etkili bir biçimde kullanılmasını teşvik etmektedir. Bu konuda çalışan ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütleri ile iş birliğinde bulunulmasının yapıcı rolü de açıktır.

Geri gönderme merkezlerinin sayı ve kapasitelerinin ciddi bir biçimde artırıldığı, "konteyner tipi" geri gönderme merkezlerinin de toplam resme dâhil olacağı, ulusal önleme mekanizmasının fiilen işlerlik kazanmadığı bir ortamda, geri gönderme merkezlerindeki maddi koşulların denetimini sağlayacak özel nitelikli bir mekanizma ihtiyacı daha da acil bir hale gelmektedir.

Tavsiyeler

- Geri gönderme merkezlerindeki tutulma koşullarına ilişkin özel nitelikli ve etkili idari ve yargısal hukuk yolları ivedilikle tesis edilmelidir.
- İdari gözetim uygulamasına her koşulda son çare olarak başvurulmalı ve hassas durumda olan kişiler bu uygulamanın dışında tutulmalıdır.
- İdari gözetimle ilgili her türlü mevzuat, CPT Standartları başta olmak üzere uluslararası standartlara uygun olarak gözden geçirilmeli ve gelecekteki düzenlemeler bu ilke ve standartlara riayet edecek şekilde gerçekleştirilmelidir.
- Türkiye'deki ulusal önleme mekanizmasının Paris Prensipleri ile uyumlu bir hale getirilmesi amacıyla adımlar atılmalıdır.
- İdari gözetime alternatifler vardır. Yetkili makamlar, idari gözetime alternatiflerin çoğaltılması ve bunların etkili bir biçimde uygulanmasını sağlamak amacıyla sivil toplum örgütleriyle işbirliğinde bulunmalı ve mevcut işbirliği de devam etmelidir.

Son notlar

ⁱAvrupa İnsan Hakları tarafından karara bağlanan bu davalar sırasıyla şunlardır: Z.N.S. v. Turkey, Başvuru No: 21896/08, 10 Ocak 2010; Tehrani and Others v. Turkey, Başvuru No: 32940/08, 41626/08, 43616/08, 13 Nisan 2010; Ranjbar and Others v. Turkey, Başvuru No: 37040/07, 13 Nisan 2010; Charahili v. Turkey, Başvuru No: 46605/07, 13 Nisan 2010; Dbouba v. Turkey, Başvuru No: 15916/09, 13 Temmuz 2010; D.B. v. Turkey, Başvuru No: 33526/08, 13 Temmuz 2010; Alipour and Hosseinzadgan v. Turkey, Başvuru No: 6909/08, 12972/08 ve 28960/08, 13 Temmuz 2010; Kurkaev v. Turkey, Başvuru No: 10424/05, 19 Ekim 2010; Moghaddas v. Turkey, Başvuru No: 43134/08, 15 Şubat 2011; Keshmiri v. Turkey No (2), Başvuru No: 22426/10, 17 Ocak 2012; Athary v. Turkey, Başvuru No:50372/09, 11 Aralık 2012; Ghorbanov and Others v. Turkey, Başvuru No: 28127/09, 3 Aralık 2013; Asalya v. Turkey, Başvuru No: 43875/09, 15 Nisan 2014; Yarashonen v. Turkey, Başvuru No: 72710/11, 24 Haziran 2014; A.D. and Others v. Turkey, Başvuru No: 22681/09, 22 Temmuz 2014; T. and A. v. Turkey, Başvuru No: 47146/11, 21 Ekim 2014; Musaev v. Turkey, Başvuru No: 72754/11, 21 Ekim 2014; Aliev v. Turkey, Başvuru No: 30518/11, 21 Ekim 2014; S.A. v. Turkey, Başvuru No: 74335/10, 15 Aralık 2015; Babajanov v. Turkey, Başvuru No: 49867/08, 10 Mayıs 2016; Erkenov v. Turkey, Başvuru No: 18152/11, 6 Eylül 2016 ve Alimov v. Turkey, Başvuru No: 14344/13, 6 Eylül 2016.

ⁱⁱBaşvurucuların tutulma koşullarına ilişkin şikayetlerini ileri sürdüğü ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından karara bağlanan davalar ise sırasıyla şunlardır: .N.S. v. Turkey, Başvuru No: 21896/08, 10 Ocak 2010; Tehrani and Others v. Turkey, Başvuru No: 32940/08, 41626/08, 43616/08, 13 Nisan 2010; Charahili v. Turkey, Başvuru No: 46605/07, 13 Nisan 2010; Alipour and Hosseinzadgan v. Turkey, Başvuru No: 6909/08, 12972/08 ve 28960/08, 13 Temmuz 2010; Abdolkhani ve Karimnia 2 v. Turkey, Başvuru No: 50213/08, 27 Temmuz 2010; Asalya v. Turkey, Başvuru No: 43875/09, 15 Nisan 2014; Yarashonen v. Turkey, Başvuru No: 72710/11, 24 Haziran 2014; T. and A. v. Turkey, Başvuru No: 47146/11, 21 Ekim 2014; Musaev v. Turkey, Başvuru No: 72754/11, 21 Ekim 2014; Aliev v. Turkey, Başvuru No: 30518/11, 21 Ekim 2014; S.A. v. Turkey, Başvuru No: 74335/10, 15 Aralık 2015 ve Alimov v. Turkey, Başvuru No: 14344/13, 6 Eylül 2016.

ⁱⁱⁱAvrupa İnsan Hakları Mahkemesi sıralanan davalarda başvurucuların tutulma koşullarının Sözleşme'nin üçüncü maddesini ihlal ettiğini karar vermiştir: Tehrani and Others v. Turkey, Başvuru No: 32940/08, 41626/08, 43616/08, 13 Nisan 2010; Charahili v. Turkey, Başvuru No: 46605/07, 13 Nisan 2010; Abdolkhani ve Karimnia 2 v. Turkey, Başvuru No: 50213/08,

27 Temmuz 2010; Asalya v. Turkey, Başvuru No: 43875/09, 15 Nisan 2014; T. and A. v. Turkey, Başvuru No: 47146/11, 21 Ekim 2014; Musaev v. Turkey, Başvuru No: 72754/11, 21 Ekim 2014; Aliev v. Turkey, Başvuru No: 30518/11, 21 Ekim 2014; S.A. v. Turkey, Başvuru No: 74335/10, 15 Aralık 2015 ve Alimov v. Turkey, Başvuru No: 14344/13, 6 Eylül 2016.

^{iv}Başvuru Numarası: 2013/655, Karar Tarihi: 20 Ocak 2016.

^vBaşvuru Numarası: 2013/1649, Karar Tarihi: 20 Ocak 2016.

^{vi}Başvuru Numarası: 2013/8810, Karar Tarihi: 18 Şubat 2016.

^{vii}Başvuru Numarası: 2014/2841, Karar Tarihi: 9 Haziran 2016.

^{viii}Başvuru Numarası: 2014/15876, Karar Tarihi: 21 Eylül 2016.

^{ix}Başvuru Numarası: 2014/15824, Karar Tarihi: 22 Eylül 2016.

^xBu kararlar sırasıyla Bakhtiarova and Durmuş v. Turkey, Başvuru No: 74585/12; Cristina v. Turkey, Başvuru No: 13907/13; Lemghari and Hajjaj v. Turkey, Başvuru No: 12778/12; Muhammed v. Turkey, Başvuru No: 12778/12; Musayev v. Turkey, Başvuru No: 20295/13 ve S.B. v. Turkey, Başvuru No: 38287/11 kararlarıdır.

^{xi}Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geri Gönderme Merkezleri, http://www.goc.gov.tr/icerik6/geri-gonderme-merkezleri_363_378_10094_icerik

^{xii}Sivil toplum kuruluşlarının çabalarına rağmen görüşlerinin dikkate alınmaması, üyelerin seçimi ve kurumun işleyişinde asgari bağımsızlık güvencelere riayet edilmemesi, ayrımcılık temellerinin kapsayıcı ve açık bir biçimde belirtilmemiş olması ve tanımların eksik bırakılması gibi hususlar, TİHEK konusundaki temel endişe noktalarıdır. Ayrıntılı bir değerlendirme için, bkz: İnsan Hakları Ortak Platformu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu Tasarısı Hakkındaki Görüşlerimiz, 17 Şubat 2016, <http://www.ihop.org.tr/2016/02/18/turkiye-insan-haklari-ve-esitlik-kurumu-kanunu-tasarisi-hakkindaki-goruslerimiz/>

Mülteci Hakları Merkezi

Refugee Rights Turkey

Dr. Refik Saydam Cad. Dilber Apt. No: 39 Daire: 11 Kat: 4

Şişhane, Beyoğlu—İstanbul

+ 90 212 292 48 30

+ 90 212 292 48 33

info@mhd.org.tr

www.mhd.org.tr

Bu görüş notu, **Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği**'nin desteğiyle gerçekleştirilen bir proje kapsamında, **Mülteci Hakları Merkezi** tarafından yazılmıştır. Bu görüş notunda bahsi geçen görüşler Mülteci Hakları Merkezi'ne aittir ve Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

